ГОДИНА XXIII. На Цетињу, у суботу 15 јануара 1894. БРОЈ 3.

Излази суботом.

Цијена

За ЦРНУ ГОРУ и АУСТРО-УГАРСКУ на годину 6 ф., на пол године 3 ф., на четврт године 1 ф. и 50 новчића.

На БОСНУ и ХЕРЦЕГОВИНУ и све остале земље у ЕВРОПИ и АМЕРИЦИ: на годину 20 франака, на пол године 10 франака, на четврт године 5 франака.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

Претплата иде се у књижари браће Монпрофит-Монтенегро у Београду, на Цетињу, „Гласа Црногорца“ на Цетињу, а може се и преко управе листа по пошту у Котор. Дописе шаљу се уредништву. Рукописи се не враћају.

За огласе плаћа се, по простору није врсте 40 новчића. У новчића од реда за први пут, а за сваки даљи пут по 5 новчића. За огласе веће и на дуже времене погодити се.

ПОЛИТИЧКИ ПРЕГЛЕД.

ЦЕТИЊЕ, 14 јануара.

По нашијем бројанијем вијестима могла се схватити сва обилност положаја у Италији. Побуна на Сицилији захтијевала је до 50,000 војника, до 20,000 жандармерије и војничку диктатуру са обсадним стањем. Са Сицилије отворена побуна прешла је на [illegible] оружани бунтовници били са уређеном војском. У једноме боју близу Масе-ала је мртвијех и рањенијех стотину побуњеника, шесто дио њихове чете. Остатци су се повукли у планине, куда их слиједи војска, док их потребе. Тако је проглашено опсадно стање и на овом најмоћнијем утврђењу земљишту Масе и Карара. Генерал Хајш, као краљевски повјереник, са пуном власти почео је да мир успостави, као генерал Мора на Сицилији. И по другијем мјестима Италије било је симтома оне исте болијести. Но сила ће успјети, и мир ће завладати. Али обећа ли узроци овога зла уклонити?

Узроци су већ познати свему свијету. С сједне стране економија народа, а с друге несносне терети, што држава народу намеће. Економско се Италија упропастила од како је у економском рату са Француском; а држава све више оптерећује народ порезима, од како је Италија ступила у тројни савез, гдје зада да игра улогу велике силе поред Њемачке и Аустро-Угарске.

Отуда незадовољство у народу, које се сада већ не може порицати. У први мах немири на Сицилији приписивали су се подстрекавању француских агената, али су сада ти гласови умукли. Могуће је да се овијем народнијем незадовољством и анархисти и социјалисти користују; али се тијем не може она побуна приписати социјалистима и анархистима. Побуна је изврв у несносном стању народа.

Најновиј гласови, што из Рима стижу, дају још обилнији карактер унутрашњем положају у Италији. По овијем гласовима сва је прилика да ће Криспи обуставити устав и узети диктатуру, како се вели, за шест мјесеца. То значи, да се не узда у већину народнога представништва у парламенту, што најбоље свједочи, да народ не одобрава досадашњу политику италијанску.

Тај покушај, ако се оствари, може за мало трајати, али не може успјети, него само да наведе Италију на прави пут, што из свега срца желимо тако блиској нам доброј сусједи.

У Грчкој влада велико незадовољство противу Трикуписова кабинета. Трикупис је главни узрок великога дуга, што терети краљевину. И сада је било суђено да исти Трикупис објави банкротирање краљевине. Колико државни дуг доноси штете Грчкој, толико јој банкротирање доноси понижења. То поносни грчки народ јако осјећа, и за једно и за друго чини одговорним Трикуписа. За то јавно мњење захтијева, да се парламент, у ком је већина Трикуписова распусти, па да се нови избори распишу. Кад су се избори за овај парламент вршили, имали се на уму само странке, које се биле народа између Краља и Делијанис. И народ је на борима посвједочио да ст ја уз Краља. Тијем је овај парламент свој задатак испунио. Сада жеља да народ бира своје представништво, на кога ће понијети изаћи, које ће донијети државу из финансијске неприлике на пут части и боље будућности. Тако мисле синови онијех хероја, што су Грчку ослободили и свијет задивили.

Уз јавно мњење стоји и Краљ Георгије, који као уставни владар још се колеба. На свим начин изгледи су сви противу Трикуписа и данашње камере, те се свакоје бива промјена.

Од како је Русија основала своју средњеземну ескадру, непрестане листове живо занима питање, гдје ће ова ескадра имати своју луку. Ту је у намбиницију доламиде и остало приморје. Али се сада просуо глас преко Лондона, да је Русија изабрала грчки острво Парос, гдје је и прије руска флота имала своје пристаниште. Вијка „Прес“ опет опомиње Енглеску на опасност, што отуда прјети њеном положају у средњеземном мору. Парос стоји по путу, који води у Дарданеле, и одавде се може вршити упада на Египат. У почетној неприлици Грчка може то и да допусти. Зло и неопасно по Енглеску, док нијем владе Гладстон, да нема овакве страже, као што је „Прес“, који бди над енглескијем интересима.

ПРЕГЛЕД ЛИСТОВА.

Пражка *Политика* овако чрта спољашње одношаје великијех сила током године 1893:

Година 1893 завршује се на пољу спољашње политике необичном надом у мир, без да се пошљедње тога новијога стања огледају у смањењу трошка, што европски народи приносиђу милитаризму. Напротив прош. год. видјела је подосадне трошкове на војске сарже још више да расту, и сви знаменити говоре, да ће захтјеви ратнијех министара великијех сила у најближој будућности нове жртве тражити. На пољу великијех европскијех питања саде само једна чињеница надвладала је одлучнијем успјехом. То је била помачна и свечана потврда француско-руског савеза, чим су с досадашњи услови европске равнотеже битно модификирали. У почетку године били су почели у Берлину пријатељству руско-француском, које је од Кронштата сјајно живјело, да у сиртмо звоно куцају. Унутрашње стање у Француској није било повољно, а нијемски новоја нијесе ренуб. владавине криве рано, и у Париву мало ко знаје, да би ће рецуплика у себи наћи снаге, да морали ирису побједа. Тада су изгледали и даде у Кронштату опасно лијепо начето без спасења нијечале, и у Берлину се тврдо држало, да ће се у Петрограду измијенити мисао односно Француске. Али је то очекивање обманило, и ако је г. Гиро на пријеме послове опет приватно. Нијемски скандал, прије него се могао мислити, престаде бити тако страшан, и имао је добре пошљедице, што су конзервативни елементи отели маха над радикалијем. Одношаји се разбистрише и утврдише, и избори довјешне умјереницијем републиканцима одлучну побједу. У Петрограду су навлаш избјегавали за пријеме на нијемијех дана, да чине што би могло компромитирати нашу нашу владину одлуку односно Француске, и над је рецуплика посвједочила своју снагу, без оклијевања се извршила одлука спасилачка одлука, да се савез са Француском отворено пред очима Европе манифестира.

Туђинске свечаности ударише печат политичном исходу г. 1893, оне поставише односе великијех сила, у колико су оне условљавали европску равнотежу, на нов основ. Да је тијем стварн мира добила, признају и они, који су се до пошљедњег часа трудили, да Русија пут у Француску препријече. Француска је добила у Туђину увјерење, да се је сада ослободила од пошљедњег окова, што јој је наполеонска катастрофа сковала. Престала је зависити од сумњиве нијемачке политике, која на сваке лаки француске свијести о свом својој дипломатске мушке пушташе у правцу Вогеза, и нада сваки ниште у Париву, како је европски мјешај Њемачке и њени нијемци уклан Домочлесова мач, који нијем ниједа усамљене Француске. Та је одјеке Тудоа коначно уништио. Ту је Француска потврду ранијех тежу своје народне и политичке снаге према Њемачкој добила. Фактат, што је у исто доба и тројни савез, који је тако дуго сам господарио, у француско-руском савезу среће себи друга мишо. Долазе зна на средње мјесто у обзир. У овијем питањима, европ. политике, тројни савез још за почетак није био господар за вицију. О томе се могао увјерити најбоље г. Криспи, који се за пријеме пређашњег министровања нашао изванно трудно, да рат са Француском избјегне, што је сматрао као једино спасење за њ. Сада без дијела растројене приближе Италије. Мисли му је тројни савез, којим се он хтио послужити за своје циљеве, одрекао своје услуге због своје природе, са свијем неспособне за нападај. Нападајући интереси тројног савеза нијесу истовјетни, и тек се један подигне, под осталијех сила нијеће се нужда повлачења, ком доносиоцем карактер писаног уговора на ово стране ерета отвара. Мало је вјеке могуће тројни савез унутрашњијем опадањем Италије него ли Туђином. Већ се подлеже сумњи, да ће Италија до мало у стању бити да одговара обавезама савеза. Унутрашње ситуација не може се већ спасти; материјалне пропаст је ту; јавно мњење напиљедају бијем начином захтјева радикалну промјену спољашње политике, јер је само она узрок несрећи отаџбине. У овоме часу предузимање Криспи пошљедњи покушај, националну катастрофу задржи и да досадашњи правац спољашње политике спасе. Али нема човјека у Италији који вјерује, да ће му то поћи за руком. И тада ће Италија престати да буде користан члан тројног савеза, и тражиће да се приближи Француској, удаљене од које је била њемачка пропаст економска.

За европску равнотежу и онако наде у мир ликвидације Италије и жељено одржање на улогу велике силе неће рђав знак бити. Најзад, што ће Аустро-Угарска и Њемачка морати нове жртве на припреме ратне надомити, да надокваде што одпада од милитарског рачуна њихових савеза. У осталом тројни савез може да мирно чека повољнијем својим спољашњијем гаранцијама, и у положају новоодређеног унутрашњег стања, не жели ништа него задржање мира. Иглеска која неће пићше мир на континенту нутити, данас је у рукама Гладстона, који је спонтаним мира, и који нема ништа пред очима, него примјенити своја дјела пренос ослобођења. На Балкану ствари иду мирнијем тоном, и особито у Србији побољшале су се, што интересима мира добро долази. За Бугарску се ниво не брине. Да Русија не мисли, да Бугарску по други пут ослобађа, може се слободно сматрати доказано — тај облик морао је по и најзелиher скептика с примјетом балканског полуострва нијечанути.

Петроградски *Н. Времја*, говорећи о њемачко-руском трговинском уговору, ком не треба још него одобрење рајстага, вели:

Не може се очекивати сувоб рајстага са владом, особито у данашњем положају спољних европскијех дјела. Противници уговора врло добро разумију, да би Русију принудили на тијем царинским рат са Њемачком, пошто је рајстаг примио трговинске уговоре са Шпањолом, Србијом и Румунијом, да би они сами били одговорни за озбиљне пошљедице таквог рјешења, и у тако доба, када унутрашње прилике Италије и Аустро-Угарске, сиједоче да оне држане имају мјесу у стању, да осјећају њихове душности или чланови тројног савеза.

СРПСКИ ЛИСТОВИ ПРИ КОНЦУ ГОДИНЕ О ОБОДСКОЈ ПРОСЛАВИ.

Биоградски „Одјек“ пише:

Далмација се слободном Црном Гором била је земаљите великих народних свечаности!

На предлог се Дубровника закорачило — као што се давно рекло „за славе у славу.“

Камените и правда Црне Горе, отворила је величином сиромаштва на дубинаду недостатке домаће своје за сву браћу Србе, који дођоше да се у њој поклоне старим великим трудбенцима на културном земљаду на част и име српско. Ободска прослава припада, данас већ, историји, која ће је по заслузи благословити лепом златну заставу српске слоге и узајамности.

Но данас и друге [illegible] да нијем сјајем лепше ово српско у нашим прајемима нашег народа, да се још једном покаже морална јачина српска!

Биоградске „Мале Новине“ пишу:

У Црној Гори и Далмацији имали смо у прошлој 1893 год. двије велике, свијетле и нуждевачнијем свечаности, на којима се поносом наустаљају наши погледи и које свијетлом радошћу и надом испуњавају душу нашу.

Све је надмашила ова велика прослава тренутка знамените прославе. Она је све натрпала својим сјајем и својом свечаношћу. То је једна од знаменитијех културних побједа, коју је Српство нашло славило.

Послије много година, ово је опет био један свечан тренутак, кад је наш обрисао свијет увиђо своје задовољство погледа у Српство и с прилажањем и поштом гласово и јавно изјавио своје одушевљење и дивљење српској снаги.

Најзнаменитија универзитетска јеврејска, велики научници и многобројне колеговане корпорације са свију крајева свијета послали су своје поздраве и адресе свијетломе представнику ове знамените културне прославе и врло лијепо подигле вјечити спомен правој величини и пресјајности српскога духа.

Овом прославом Свијетли Краљ Никола и малена Црна Гора стекле су Српству тешко славе, да ће се тај наш драги камен културне моћно свијетлити прослијетати вјекове.

Та прослава свијетла је културна тековина српска, на којој се дјеца поносе и вјерни и надом заустављају, то је најсјајнији успјех српски.... О тога славе Црној Гори, слава њеном Господару!...

Пожаревачки „Грађанин“ пише:

Да пређемо на доста риједа, на наше заједничке тековине.

Од колике је вриједности да се Срби и са оне и са оне стране шаховите Дрине и бистре Саве састају и благе уживају, видјели смо приликом прославе Вукове Фрање Гундулића, српскога пјесника, и приликом прославе прве српске штампарије у Ободу.

Те прославе јесу наше двије заједничке тековине на пољу културном, на којима се дичи и поноси сви Срби не питајући које је вјере. Љубав и брацко продуховљење, као и наниђљивости разговора, учинили су више но све до данас написане књиге и новине. Такве заједничке свечаности требали би чешће правити, бар сваке године један пут, јер би имали заједничког интереса....

Новосадско „Наше Доба“ пише:

Још нам треба спомињати ово културне знаменитости и благодатне свечаности на обиљу народа нашег прославу четиристогодишњице ободске штампарије у Црној Гори за владе Краља-пјесника Николе I. и отворене монашке школе у Херцеву под лаврентијем српског патријарха-митрополита Георгија.

Бог да ово свечано са овим културним стварима можемо и остали свој народни народни поздравити нашем народу и у овој години, у коју данас ступамо.

Задарски „Српски Глас“ пише:

Заиста бити је свечаност великих стасна, по узроку своме и по исходу своме. То је била свечаност најприје српска, на свјесна и најносије свијетла. Прослава је усиљена једно од правих штампарија на свијету. На српску славу, поврх свију Словена, а осим Пољака и Хрвата, дошли су представници Маглеске,

Французе, Швајцарске. Одавала су се остали културни народи. У Русији није опостало ніјаково културно друштво од учешћа.

С ПУТА Њ. С. ПРЕСТОЛОНАСЉЕДНИКА.

Мриђеница, 5 јануара. — Јутрос (5 јануара) око 11 сати, Његова Свјетлост Престолонаслједник Данило, будући на пролазном путу кроз Мриђеница у Оцињ, благоизволио је свратити се у овдашњу основну школу. Ту се посетересовао у главноме напретком и добростањем школе и школске младежи, које је благоизволио похвалити. — О успјеху и настави није могуће било извести сходан закључак, с тога што двије трећине ђака и то старијих разреда и година болују шволајцем и није их било у школи; а такође и учитељ бијаше под притиском исте болјести.

Посјета школе као и цио пут Његове Свјетлости кроз ово племе биле су исчекиване. А можда је и та сама исчекиваност и ријетко јављање народа помогли, да ова посјета буде на тако великог значаја.

Младост и угледна спољашњост, у којој се учитују добра својства велике душе нашега Краља Наслједника, кадре су сваког у Његову присуству очарати — и благо расположити; а сваког Црногорца и правог Србина кадре су напунити радошћу и надом на срећну будућност. Овоме досједно величаноме и у исто вријеме скромноме и драгоценоме расположењу младога Краља у овоме путу одговарала је Његова угледна, дивно снажена и довољно комплектна пратња. — Те је тако милом пролазе оживјо сву дивну, сполну.

По одласку Свјетлога Краља с пратњом, необично одушевљење трајало је и даље. Шесдесет ђеца у особито радосном расположењу стала су се запитивати: „лако је лијепо", „лако је добар", „лако младо Краљ бегаснише погледати на нас и разговарати с нама." Слично овоме поступали су и одрасли. Когђ се вуђевним послом трећо с десна и лијева пута, и задно сву сјајну чету, одмах је почитао и школе и обилажењем збориште, с дубоком: је за баш ово Краљ Наслједник? По одговору: да, ово је Он, одговараху: „да није урос," — „мајмала" Боже чувај, „јере-бе шуђур."

Ово је без сваколјег приштетка свакат, које је свјесно нарасла. Овдашње је весеље већ сад толико снажно самога себе, те само сијеје благодати мира и напредка, које под владом Господаревом даде учиде. За то њему је и истина драг Господар и све Његово, те у поздравима које су преставници свога насеља изговорили Краљу Наслједнику треба видјети искреност и благодарно признање. Безбједност и слобода, које ово муслиманско насеље подјуно данас мимо иког ушиа, смјелала му вјерсне фанатизам, и пренијну пошаст и братству и хрстјанству. У томе погледу и ова моментална појава Краља Наслједника има несмитну вриједност за ово мјесто и насеље.

Сад се бојим него икад надам, да ће сви пролазак Краља Наслједника ускорити напреку полезног пута, те да народа и товарна кола „трче и по своме

ЛИСТАК „ГЛАСА ЦРНОГОРЦА."

СТАРАЦ ВЕЛИКАН.

(Из „Бранка" од редовног му дописника)

Лондон, 18 децембра.

Луче је г. Гладстон навршио своју 84 ту годину. Не само либерална партија, него сви Енглези без разлике партија, поштују су да поздраву само се они помоси овим изванредним старцем. Већ између осам и десет сахата у јутру стигло му је преко 200 телеграма и неколико стотина писама! Међу тим честитама биле су оне од вођа опозиције, лорда Салисбурија, Балфура и Чемберлена. Читаву гомилу поклона стигла су у његов приватни Кастел Харден, јер приватни Енглези мисле, да искреност честитке треба потврдити неким материјалним поклоном на ма то била само једна јабука. И може им се! Гладстон је свој 84-ти дан рођења провео нешто у министарској сједници, а нешто у парламенту, гдје је био главно предмет одушевљене овације.

Старац је доиста изванредан човјек, јединствен у цијелом овом деветнајестом вијеку. Не знам ни да ли је право да се зове „старцем," па ни онда кад се каже да је то: „Грејс Олд Мен" „Старац Великан."

Прије десетак дана један је опозиционални политичан лист донио једну слику, на којој је нацртано како су чланови владе послали на својој клупи у Доњем Дому, један штап ачиа као у несвјест, те му подмећу под нос етере да га поврате чланови опозиције, осим Гошена чији млађи људи, попадали од умора, Балфур се игрчио на кадреоа, Гошен заспао, Чемберлен се штиса да се држи да је будан, сам „Спикер," предсједник Доњега Дома, не сједи него лежи у своме фотељу изнемогао и прекрио очима као да видиш, да читаво цио дом изгледа као скуп ослабјелих, нервно изнурених, изнемогли људи у средини којих висок, виткан старац, елегантно обучен, са дуплим зарамењом у лијевој руцици од редингота, пуни младићске енергије подиже десну руку у висину на жарким одушевљењем држи бесједу. Та слика испод које пише: „несвакидашњи старац," није карикатура него само нешто мало огаљерисана и хумором проливена слика ретинитога стара старца. Гладстон је и данас у парламенту не само најјачи по бесједама него и најјачи политичар парламентарац, најоретитији тактичар и најбистрији политичар. И кад парламент са Гладстона у његовој осамдесет четврто години пође кућама штранац да путује шкотланским 200 километара, да на свакој станици прима депутације и држи кратке бесједе, а да на крају пута држи политичку филипику пуну два сахата пред десет хиљада људи, и онда опет у ноћ да отиде у позориште, да послије свршене игре лично иде иза кулиса да газдицама честита на успјеху или да по неко примјети да је ту и ту ријеч погрешно изговорила.

Старац је, упрег буди речено, дубоки свију глумца и пријатељ дјепотица у Лондону, и на његовим бити столом врло често неки позоришне целебритете обиђе. Ја сам га једи пут видио како електрично изиђе из руку из своје стиче Америкинку Мис Андерсон, глумицу чувену са своје дјечјте и савршене игре, па јој елегантно помаже да се у својим кружним штиса удобније сјести, и сам својим руком затвара вратанца од жених кола и голгава стоји на тротоару, дотле год мисо осмјех може да мо благи крв трепти на њему.

Са карактером једног узорног супруга, шпартанска верног својој доброј жени, он свије сасвим јавно своју велику одану радњу за дјепоту женску. Он је пјесник, он је артиста, који воли да види што је лијепо, па ма гдје да га нађе. У томе погледу он иде чак до ексцентричности. Један од његових одушевљених партизана причао ми је ту скоро ако сасвим аутентичну ову причу. Труент је чувен као врхи фризер у Лондону, и продори његове парфимерске продавнице у Бонд-стриту пуне су женских прилика нарођених у висину и на ногама се мјеру послиједње помодне кошуре. Једнога дана, у јуну ове године, Гладстону, при пролазу овуда, застану очи на моделу једне плавиде не лијепе главе женске у висину. Што је више гледао све се више дивио мјешности тако лијепог лица. Изнесше уђе и Труенту и замоли да нуди овај модел; помодни се фризер или мало да му модела нијесу на продају, а изјесше молио је да га Премијер бар на поклон прими! Ни ово повољује мало је у њега естетска апреоијација врло жива и свјежа и под теретом од 84 године.

Али да Гладстон није обичан човјек може се видјети и по самој његовој политичкој каријери. У обичних људи по правилу бива да се младост одушевљава утопијама, и за траже систреме политичке области; другим ријечима: већина људи почиње политичку каријеру ако не социјалиста а оно радикалним, па кроз године мало по мало клизају на конзервативизам. У Гладстона је то сасвим другчије. Он је почео своју каријеру као Торијевац, ако строго примјенимо и као протекционист; али је већ послије неколико година прешао у либерале, и од г. 1830. он је управо одличан либералног напретка по свијема правцима; а од послиједњих десет година он је прави радикалац, и то радикалац који одсудно тежи к социјалистичким изворима. Он је кроз сву ову другу половину деветнајестога вијека прави вођ енглеске демократије и као такав постојано је одбијао високе аристократске титуле, које му је краљица у толико пријека нудила. Нити се његова љубав према слободи зауставила на обалама британских острва. Многи енглески државници није учинио Грчкој такве услуге, какве јој је Гладстон учинио; својим бесједама у корист Бугара он је просто био занијемио Енглеску са све четири стране; и слобода балканских народа, а нарочито слобода народа српског нема на цијелом западу европском већег и искренијег и топлијег пријатеља, него што је Гладстон. На високим свога политичког Олимпа он се и данас живом пријеном интересује и за нијмање догађаје у Црној Гори и Србији; а као има изванредно памћење то обично и бива да он сваког запитања својим знањем о тим земљама. Међу политичким људима данашње Енглеске он се сматра управо као највећи ауторитет у свим питањима, која се Срба тичу.

Срби имају пуно узрока да из дубина душе срдачне захвале, да овога изванредног старца Бог још дуго поживи!

ЈОВО СКОБЉА.

Из „Српске Ријечи"

Умро је неки дан у Београду.

Познавао сам Јову Скобљу у Кинну, кад сам био дијете. Ја дијете, а он велики човјек.

Долазио би на Дјевици, овоје домовине. Из Дјевице, ти је био из Турске, као из навике, у оно доба. У Кинну отиме

најважнијем дијелу Приморске нахије међу Бар и Улцињ.

Намјесник „Мусаемр" Мриђеница.

Улцињ, 10 јануара. — Од 8-ог до 10-ог овог мјесеца бјаше се међу нама и високи ускоријеја Његова Свјетлост Краљ Наслједник — највише радо нама.

Петог ово десет сати стиже нам весели глас, да долази Његова Свјетлост Краљ Наслједник на Бар преко „Мишуре." У исто час часта се цијела варош српским трубљама, чета војника подиже у сусрет Свјетлом путнику и високоме посјетиоцу пратњи г. гувернера В. Сина Поповића; мноштво грађана и грађанки, старо и младо, мало и велико поврви улицама Улциња до на тиј часа мјеђу на арх „Шкијера" гдје на вијалници и војници осташе и обиђу напријед, а остала свјетина сиђу трем вјера са ђацима и наставницима основне школе осташе жељно чекајући Свјетлог Путника.

На арх Мишуре војници са ком Милош Курјашковићем срету Његову Свјетлост Краља Наслједника, гдје га војници са одушевљењем поздравише „Живио!"

Путујући и Улцињу покрај свијех кола поздрављат је од сваке свијуј тих вјера са бурним усклицима и звонким звоном са католичких цркава; а у Братиће од г. гувернера и његове пратње, гдје су та среда.

На арх „Шкијера", мноштво свијета, ђаци, ученике и наставнике жељно очекиваху час над ђе стиже Свјетли Путник — дон најединут лијепе звоне на све праве православне и католичке; загрме топови са града Улциња, а на лица узбурнина свијета попада се неописана радост. — „Долази Наслједник!" Сам свијет рећаше са крајем дуђана улицијских са обје страна, чинећи пут Миломе Госту и његовој пратњи.

На улазу у варош поздравио је Његову Свјетлост у име Улциња г. Андрија Јовановић учитељ уз громко уживо: Живио!

Уз много бројну пратњу Његова Свјетлост прошао је кроз улицијски пазар до на „Пристан," гдје га је срио Његово Преосвештенство Митрополит Сава; овдје је Његова Свјетлост одсјео свога ноћа и посјетио дом г. гувернера са Његовим Преосвештенством и својом пратњом —

Велики број народа једнако га је пратио до дворца на „Ратиславу" гдје је Свјетли Путник одмарао.

Вријеме бављења Његова Свјетлост провео је у јуначкој забави, у лову дуж ријеке границе и ријеке Бојане.

Послиједнег дана Његова бављења овдје примао је посјете од свијех чиновника и старјешина од сва три вјероисповијести, и мишљаху са свијем по високоме ријечи, којом се приликом изразио, да му се Улцињ јако досиђа и да ће га чешће посјетивати. Међу тијем посјетама примио је двије депутације: једну од стране Катунских насељеника у Улцињу који су му поднијели писмену честитку са шесет и два потписа катунских војника.

Друга депутација била је од стране Примачких досељеника. Обје депутације примио је Његова Свјетлост најмилостивије и срдачно им захвалио.

Под Ратиславом на пристану весеља

многи хорили су и пјевали црногорске пјесме до десет сати ноћи.

Пјутра ово шест сати уз бурне усклике народа: „Живио!" — Његова Свјетлост отпутова дијеовијем паробродом пут Бара.

М. Ђ.

Књижевност, умјетност и просвјета.

(† П. А. Гајдебуров рођ. 1841 г. † 1903.) У ноћи с 30-га на 31 дец. преминуо је у Петрограду уредник и издавач журнала „Недјеља" П. А. Гајдебуров. Ми то знамо само из „Нов. Вр.," редактор којега А. С. Суворин, осим непролоја, напитамиоиог у жеговим новинама, посветио је његовом спомену неколико срдачних, врло симпатичних редова од себе лично, као „дјелом човјеку, неуморному и бодрим радницу на литературном пољу" и закључава овијема ријечима: „Ево наш живот. Радосно здравице звучно ралазу се насусрет нове године и нове среће; а умрт незнамо шиће се међу нама и бићемо свије шутне. И будимо данас добри, будимо мудрости и великодушни."

Ове посљедње ријечи потпуно одговарају духу и карактеру покојника. Сви спомињачке куће у Николајеву (Херсонске губ.) он је увијек тежио за просвјетом и образовањем. Још будући студентом петроградског универзитета почео је писати приповијетке, у којијема описао се сиромашетвом, чести морал и особито дубоко саучешће сиромашном сељачком сталежу и свијем, којега тишти судбина. У том правцу написао је он неколико приповиједака у различитим журналима (Син Отечества, Илустрација, Савремени, Руско Слово, Библиотека дјела читања, Очерки) и могао је заузети једно од првијех мјеста међу руским белетристима. Али све то имало је сврху другу: представити тешки положај сиромаха разлиза и изазвати саучешће и томе руског друштва, које је располагало материјалним и моралним средствима, да пружене њему у помоћ. Због тога, тек је дахнуо дух слободе у другој половини недесетијех година, он се је предао публицистици и у том правцу био је оуредник журнала: Основа, Петроградске Вједомости, Савремени, Дјело и Гласник Суд; а на свршетку у 1869 г. предузео је заједно с г. ђом К. Комраде и г. Росеном издавање журнала „Недјеља," која је од 1875 г. остала његовом својином и коју је он уређивао сам до посљедњих дана, дакле 25 г., па најмање се не уклонивши од јединут предузетог правца. А тај је правац био заступати интересе руске пропијеје, које доскоро готово није имала своје домаће литературе. Па и сада када су постали многи журнали по унутрашњости Русије, „Недјеља" није изгубила свога значаја и била, је може се рећи, с једне стране преставницом те домаће литературе у главном центру обште руске литературе; — с друге — контролером и регулатором, будући мимо и више домаћих партијских тежња. Од 15.000 претплатника на само врло мали број падио је на провинције, а главно је ишло у провинцију; међу тим се друге новине наше разилазе по провинцијама.

Одличавши радњу на пољу публицистике, у вријеме највишега узбуђења умова, које је изазвало са стране владе изванну стегу, покојник умио је прећи између Сциле и Харидбе, заслуживши с једне стране пажњу, као врлог слободњака, а с друге као конзервативац, али у ничем не пошу станиоо од свога главнога правца — бити тумачем народних тежња и заштитником народне аутономије. Уређивање политичкога журнала — била је непрекидна борба, те још данас! и не може се назвати с које стране било је теже.

И он је савладао све те тешкоће, дочекавши мирнија времена, то је у посљедње доба радио, заслуживши свеопште признање.

Па с којијем срестима радио је он? Ми знамо, да њему су помагали његова супруга, изображена и развијена жена, и неколико његових личних пријатеља. Кад се је радња раширила, назад 7—8 година, у његовој осмислји или редакцији био је један секретар и једна женска, која су водили протоколе предбројнике, и сређивали журнал за експедицију; али главна је радња лежала на њему самом и појединим малочим чланчић није могао проћ, да га он сам не прегледа. Иванчин пресједник на унутрашњости, дуго времјеника добро мору, он је морао све то испитати и уклонити за штампу; а при томе био је недјелат, што се тиче језика и стила.

Осим тога, над се домјала свима несрећа или нужда којему од књижевника, мало познатијех, он се заузимао са свим срцем за таквога пред другим књижевницима или пред свијема имућнијем познаницима, да му се помоћи.

У исто вријеме он није пропуштао ниједнога сабрања, које би имало односаја и литератури; уређивао литературна читања, обарове у почаст литературних јубилара и т. д.; а главно, свесрдно је судјеловао у „Друштву за припомоћ књижевницима и научењацима, којега би од њих свијем нужда."

Његове сваре, учиниоме над свију разлицима, одликовала су се скромношћу и чисто фамилијарним карактером: он је био ту просто домаћин и дочекивао госте са свијема члановима своје фамилије. Увијеке сте могли срести ту своје познанике из најдубљијех предјела унутрашњости Русије и најудаљенијех њиних пријатеља од Архангелска до Крима и Кавказа и до обала Великог океана на пријеу Сибирије. Одан насцио руским народним интересима, он је једнако пратио са симпатијом ово, што се збивало у цијелом Словенству, особито у његовом унутрашњем животу на пољу просвјете и економског развитка, без чега није видио никакве среће за народ, а рада примао односе тога чланка. А кад је Србија ратила с Турском, он је послао тамо свога спеціјалног ресспондента (Гостиња.) који је јунаком погинуо на бојном пољу на Шуматовцу.

Нека је лака прна земља племенитом умном руском борцу и вјечна успомена у потомству!

Р—Ц.

Државно-правна питања; Босна и Херцеговина од дра Ханса Шислера превео др. Мил. Г. Весић. Београд, штампарија краљевине Србије 1898. Цијена 1·50 дин.

(Свршетак.)

У трећем одјељку Шислер разгледа, какав положај заузимају европске силе

игрчио на кадреоа, Гошен заспао, Чемберлен се штиса да се држи да је будан, сам „Спикер," предсједник Доњега Дома, не сједи него лежи у своме фотељу изнемогао и прекрио очима као да видиш, да читаво цио дом изгледа као скуп ослабјелих, нервно изнурених, изнемогли људи у средини којих висок, виткан старац, елегантно обучен, са дуплим зарамењом у лијевој руцици од редингота, пуни младићске енергије подиже десну руку у висину на жарким одушевљењем држи бесједу. Та слика испод које пише: „несвакидашњи старац," није карикатура него само нешто мало огаљерисана и хумором проливена слика ретинитога стара старца. Гладстон је и данас у парламенту не само најјачи по бесједама него и најјачи политичар парламентарац, најоретитији тактичар и најбистрији политичар. И кад парламент са Гладстона у његовој осамдесет четврто години пође кућама штранац да путује шкотланским 200 километара, да на свакој станици прима депутације и држи кратке бесједе, а да на крају пута држи политичку филипику пуну два сахата пред десет хиљада људи, и онда опет у ноћ да отиде у позориште, да послије свршене игре лично иде иза кулиса да газдицама честита на успјеху или да по неко примјети да је ту и ту ријеч погрешно изговорила.

Старац је, упрег буди речено, дубоки свију глумца и пријатељ дјепотица у Лондону, и на његовим бити столом врло често неки позоришне целебритете обиђе. Ја сам га један пут видио како електрично изиђе из руку из своје стиче Америкинку Мис Андерсон, глумицу чувену са своје дјечјте и савршене игре, па јој елегантно помаже да се у својим кружним штиса удобније сјести, и сам својим руком затвара вратанца од жених кола и голгава стоји на тротоару, дотле год мисо осмјех може да мо благи крв трепти на њему.

Са карактером једног узорног супруга, шпартанска верног својој доброј жени, он свије сасвим јавно своју велику одану радњу за дјепоту женску. Он је пјесник, он је артиста, који воли да види што је лијепо, па ма гдје да га нађе. У томе погледу он иде чак до ексцентричности. Један од његових одушевљених партизана причао ми је ту скоро ако сасвим аутентичну ову причу. Труент је чувен као врхи фризер у Лондону, и продори његове парфимерске продавнице у Бонд-стриту пуне су женских прилика нарођених у висину и на ногама се мјеру послиједње помодне кошуре. Једнога дана, у јуну ове године, Гладстону, при пролазу овуда, застану очи на моделу једне плавиде не лијепе главе женске у висину. Што је више гледао све се више дивио мјешности тако лијепог лица. Изнесше уђе и Труенту и замоли да нуди овај модел; помодни се фризер или мало да му модела нијесу на продају, а изјесше молио је да га Премијер бар на поклон прими! Ни ово повољује мало је у њега естетска апреоијација врло жива и свјежа и под теретом од 84 године.

Али да Гладстон није обичан човјек може се видјети и по самој његовој политичкој каријери. У обичних људи по правилу бива да се младост одушевљава утопијама, и за траже систреме политичке области; другим ријечима: већина људи почиње политичку каријеру ако не социјалиста а оно радикалним, па кроз године мало по мало клизају на конзервативизам. У Гладстона је то сасвим другчије. Он је почео своју каријеру као Торијевац, ако строго примјенимо и као протекционист; али је већ послије неколико година прешао у либерале, и од г. 1830. он је управо одличан либералног напретка по свијема правцима; а од послиједњих десет година он је прави радикалац, и то радикалац који одсудно тежи к социјалистичким изворима. Он је кроз сву ову другу половину деветнајестога вијека прави вођ енглеске демократије и као такав постојано је одбијао високе аристократске титуле, које му је краљица у толико пријека нудила. Нити се његова љубав према слободи зауставила на обалама британских острва. Многи енглески државници није учинио Грчкој такве услуге, какве јој је Гладстон учинио; својим бесједама у корист Бугара он је просто био занијемио Енглеску са све четири стране; и слобода балканских народа, а нарочито слобода народа српског нема на цијелом западу европском већег и искренијег и топлијег пријатеља, него што је Гладстон. На високим свога политичког Олимпа он се и данас живом пријеном интересује и за најмање догађаје у Црној Гори и Србији; а као има изванредно памћење ти обично и бива да он сваког запитања својим знањем о тим земљама. Међу политичким људима данашње Енглеске он се сматра управо као највећи ауторитет у свим питањима, која се Срба тичу.

Срби имају пуно узрока да из дубина душе срдачне захвале, да овога изванредног старца Бог још дуго поживи!

ЈОВО СКОБЉА.

Из „Српске Ријечи"

Умро је неки дан у Београду.

Познавао сам Јову Скобљу у Кинну, кад сам био дијете. Ја дијете, а он велики човјек.

Долазио би на Дјевици, овоје домовине. Из Дјевице, ти је био из Турске, као из навике, у оно доба. У Кинну отиме

према босанском питању. Оне сматрају Босну и Херцеговину као турске покрајине, што се огледа у њиховом држању у питању и консулатима.

Капитулацијама, које је Турска закључила са страним државама, она је признала конзулима право судства над њиховим поданицима. Одма тек је Аустро-Угарска посела Босну и Херцеговину, остало се питање: да ли конзули у посједнутим покрајинама имају да задрже или да напусте право судства? Да се Босна и Херцеговина сматрају као аустро-угарске области, то се питање не би ни истицало, јер би се то право судства сматрало као уништено, као што је било уништено по осталим турским покрајинама, што је Турска берлинским уговором изгубила. Али пошто се Босна и Херцеговина и послије посједања сматрају турским областима, морају се признати конзулима то право судства.

Пошто је Италија посјела Масаву, над којом је остало да дирнуто турско суверенство, остало се такође питање, да ли остају у снази на овом земљишту уговори и капитулације, које је Турска закључила са великим државама, и да ли се мисле да остају, односе се за Масаву не закључе нови уговори. Као са Масавом, тако се исто има да поступа са Босном и са Херцеговином и са Кипром, који се нашао у истом међународном положају.

За то су страни конзули вршили право судства у Босни и Херцеговини и послије окупације пуне двије године. И тек г. 1881 и 1882 над се увели јединство за објективно и непристрасно суђење, те над су тајем престали разлози тог конзуларног права, тек су се тада велике силе добровољно одрекле тога права. Лист даје велику важност томе, што аустро-угарски Цар тамо даје отпоставку поменутим конзулима за Босну и Херцеговину. Али то нема никакве важности, јер је тај акт простог административног значења. С тога турски не даје отпоставку конзулима ни у Мисиру ни на Кипру, над којима једнако траје отоманско суверенство.

К томе Шислер додаје још факт, што Турска нема конзула својих у Босни и Херцеговини и на Кипру само ти у свијем покрајинама, што доказује непримјенивост њеног врховног господарства над њима. Па и сама Аустро Угарска заузима да поредак подаци у овом питању. Оне сматра Босну и Херцеговину као области, које стоје изван аустро-угарске државе. Оне су дакле изван државно-правно тако међународно-правно према Аустро-Угарској туђе покрајине; оне су и послије окупације остале турске.

У четвртом одјељку Шислер налази, изнад подлоге заузимања науке према босанско херцеговачком питању. Представи ли науке дијеле се у два табора дијаметрално противним правцем. Једни одређују се на уговоре, који су створили стање тегли сматрају Босну и Херцеговину турским провинцијама; други узимају само тренутне створене одношаје у Босни и Херцеговини, и на њиховом основу окрећу Турској врховно господарство над овијем покрајинама, које сматрају дијелом аустро-угарске државе. У овом табору долазе њемачке аустријске публицисте, као што су Улбрах, Дамчер фон Колсберг и Јелинек, на Мартенс професор петроградског универзитета; у другом табору долазе Пајман, Холцендорф, па Лист. Ова се два табора разлазе у са свијем различном схватању суштине врховног господарства. Док је прије права основа међународна, дотле други узимају за своју полазну тачку отворено, фактично вршење власти. Шислер врло основано расправља ово питање и стиже овај резултат добивамо: 1. Врховно државно господарство — суверенство — је једна особина; 2. Оно припада само држави, само она га може имати на правно организовано друштвено биће; 3. Неопходна предпоставка за његово биће је правно уређен однос између силе и господарења државе над подчињеном јој областу, — само стварно господарење није за то довољно; 4. Овај се однос сила има тако уредити, да државној власти припада у правном погледу највишег, потпуна правна власт.

Затијем набија умовање Листово и Холцендорфово. Холцендорф сматра данашње положај Босне и Херцеговине „политичким међустањем," над чега „право и стварност стоје у противности једно на спрам другога." Холцендорф одриче Турској право врховног господарства над Босном и Херцеговином, док Аустро Угарској признаје само улогу „међународног областног управљача." На основу државно-правних принципа треба за трајно ово међувреме да признају ово повраћено? Или можда треба да узмемо, да оне тренутно не припадају ниједној државној одређеној цјелини већ да представљају особити облик државно-правних организама!

Између ова два табора треће гледиште заступају два угледна представника међународног права, који се труде да положај Босне и Херцеговине подведу под особиту, са свијем нову тачку посматрања. Бајнчи и Кадо би хтјели да ту нађе се свијем нов облик обрасцима држава. Али се ово противурјечи. Зато је са свијем немогућно, и зар се не да замислити, да Босна и Херцеговина стоје према Високој Порти правно потчињене, док стварно Аустро-Угарска има највишу власт у њима? У позитивном праву ми имамо у изобиљу такијех правних односа!

У петом одјељку Шислер сам се пита: какви је државно-правни положај Босне и Херцеговине. Он на свега, што је напријед расправљао, изводи, да се врховно државно господарство Турске није ни у колико измијенило уступањем управе аустро-угарској монархији. И над би се врховно господарство Турске над њима могло назвати „небитно," или на тијем нијесу сиђе права Турске на просту сјенку; „напротив дође непромијенуто, тј. ни врховно државно господарство Турске над Босном и Херцеговином Високој Порти двогубо право над њима, које се појављује у позитивном и негативном правцу. Позитивно оно ставља Турску у положај, да може или дозволи захтјева од Аустро Угарске, да јој врати мисе посједнуте покрајине; негативно оно стоји на пут аустро-угарској влади, да предузимље и употребљава мјере, које би воде на то, да (још и даље) врше врховно државно господарство Турске над њима. Другијем ријечима: Турској припада право да на случај, да се мјеша права врховног државног господарства буду пријећала, или да Аустро-Угарска покрајина обавезе, које је на се примила, употреби према овој најприје дипломатска средства, а на тијем и сам рат у образу својих права."

С друге стране Аустро-Угарска заузима у Босни и Херцеговини положај узуфрактуара. Истина, она не смије отуда извлачити никакве финансијске користи, или јој је остављено широко поље за извлачење политичких користи. Тај положај сличан је донекле и старатељу стјецајне масе. Стварно господарство Аустро-Угарске у Босни и Херцеговини има своје границе, које су условљене: 1. циљем и задатком самог европског мандата; 2. непрекидношћу трајања врховног државног господарства Турске над подсједнутијем покрајинама и 3. потпунијем одредбама основнијех међународнијех уговора.

Правно узевши, мандат европски, који је дат Аустро-Угарској, нема да се сматра као дат на dies incertus на неодређено вријеме; а окупација ће престати по изватању самог Андрашија над буду извршене ове три погодбе: 1. Опасности за европски мир у Босни и Херцеговини, због анархије, које је у њима владала, морају се отклонити; 2. Турска треба да буде у стању, да уведе ред, који Аустро-Угарска уводе; и 3. Турска би имала да надокнади трошкове Аустро-Угарској, али не и оне, које су учињене на стварној, које нијесу излазиле из самог мандата. Овијем је Андрашија примио не само трајност турског суверенства над Босном и Херцеговином, него и привременост мандата, који је Аустро-Угарска примила на руку Европе.

Трајање окупације не зависи ни у колико од увођења Аустро-Угарске, већ једино од тренутка, у коме би Турска била у стању, да јамчи мир и ред у Босни и Херцеговини.

Шислер даје изводе ове међународно-правне правила за поступање са Босњацима и Херцеговцима: 1. Становници Босне и Херцеговине стоје у одношају стварне подчињености према аустро-угарској властима дотлегод су на свијем отјешњима у овојој домовини; но чим они ступе на туђе земљиште изван домовине, с њима треба поступати као са турским поданицима. 2. Ако који Босњак или Херцеговац хоће да се настани у Турској, њему није потребити, да мијења држављанство. 3. Ако који Босњак или Херцеговац хоће да се настани у Аустро-Угарској, потребити му је да мијења своје држављанство. 4. Сви су турски држављани потчињени у Босни и Херцеговини аустро-угарској управној власти као Босњаци и Херцеговци, и њима није од потребе да мијењају своје држављанство, ако желе да се настане у Босни и Херцеговини.

У шестом и последњем одјељку Шислер налази, да је Аустро-Угарска увођењем војничког закона у Босни и Херцеговини учинила тешку повреду права врховног државног господарства Турске над Босном и Херцеговином. Ова чини несумњиво мисао над свијетлу становника Босне и Херцеговине и на њиховом непосредном вјерношћу према законитом им господару — Султану.

Но ово узурпирање права није у стању да измијени државно-правни положај Босне и Херцеговине.

У закључку Шислер тврди, да је одношај Аустро-Угарске према Босни и Херцеговини међународно-правно и државно-правне природе.

Окупацијом аустро-угарском Босна и Херцеговина које су дотле у положају важног особитог, самосталног државног организма, који би од Турске био потпуно одијељен, а Аустро-Угарској још са свијем не присједињен; оне су још потчињене и данас правном господарству и правној потпуности власти Високе Порте.

Из овог кратког извода изворне књиге ученог Шислера види се, каквом је подлошћу ово питање расправано; нема др Весић у предговору слога превода оцјена у Шислеровој имала један недостатак, „који се састоји у томе, што „није обраћена потребна пажња догађајима, који су предходили не само посљедњем великом источном рату и Берлинском конгресу, већ који су били повод још овом рату, који су Србија и Црна Гора водиле против Турске;" а може се још недоставатн, да не само што нијесу у рачун улети догађаји, који су били повод овом рату, него се бутањем прелази и сам тај рат, који је био прави повод другог великог рата.

По свемаво Шислер је овом својом расправом учинио велику услугу науци и нама је хвала г. Весићу, што је ову нашу књигу на српски превео. Тако овом књигом ул књижицу „Државно-правни положај Босне и Херцеговине," у којој је прошле године прештампан низ чланака из „Сриобраса," написаних на основу нете ове Шислерове књиге, од једног нашег младог правника, и уз „Поглед на међународне и државно-правни положај Босне и Херцеговине и острва Кипра" од Гл. Гершића, што је такође прошле године штампао у XXXXVII Гласу Срп. краљ. академије у Београду' у нашој књижевности остаје до недавно научно расвјетљено босанско херцеговачко питање.

Т.

А. Н. Александровъ. — По Адріатическому — морю съ Черногорію, на торжество 14-го іюля 1893 г. Казань. 8°, 46.

Наши гости, долазећи у Црну Гору због прославе 400-годишњице Ободске штампарије, не престају се одушевити овој свечаности, посјећујући њој своје успомене. У том смислу сретамо и горе наведену брошуру, случајно дошавшу до наших руку.

То су летимичне путничке бјешке, којима полазном тачком и завршетком служи Ободска прослава. Као увод, служи прва саставак „Праздновство въ Черногоріи," у којему су (од стр. 5—12) предати мјеста историјски податци и значај свечаности, а затим иде путопис од Сеньске Рјеке до Цетиња с бјешкама односно природних љепота, народног типа и неколико главнијех мјеста, као што с. Рјеке, Задар, Сплит, Дубровник и Котор. Односно

ли су се они мога, на' оно великаши срисе оно Страхинића бана у Крушевцу. Све боље српске гуђе биле су мојом „хотел." Прасом пријатељ свијех Срба.

Он би у друштви прво говорио. Говорио би о патњама српскога народа кроз мученишт. Говорио би такође вјером у бољу будућност но што може говорити један апостол.

Видио ме. Шјало се са мном као с дјететом. Говорио би ми: буди боља Србин од свијех! То му не могу забораватн ни надо.

А шта је он радио, то не знам казати тачно. Био је занатлија трговац. Путовао је послованим трговачким. Никада није говорио о трговини, него увијек о политици. Источно питање, Турска, Русија, Аустрија, то му је било на устима. Ријешавао је велику политику као цет а цет десет.

Знам да је живо у Царигрд, као народни заступник, кад је Турска покушала уставом и кад је сазвала народне представнике. Путовао је на Цетиње, у Београд, у Русију.

Затекао га је устанак 1875. Није га упрах затекао, јер је он за устанак увијек радио и спремао га. Устанком је тек наступио оно, што је желио и тражио. И наступио је његов прави рад. Он је постао устаничким дипломатом. Ишао је у Бечу, у Петроград, у Београд. Једном, кад су у Босни пукнуле прве пушке, нашао се у Сплету. Ту су га затворили и прегетнули. Напали су му у сену неколико јака кунурузе.

Кад је свршио рат и свршила окупација, Свобла се опет вратио у своје Лијеново. Послије неколико година ушао је у државну службу као царинарски чиновник. Многи су му замјерали, што се он народни вођа, примио службе. А већ и прије му је приковарано, а и зло се о њему говорило. Неки су мислили, да је Свобла врло богат човјек.

Да мало је остао у овој скромној служби. Није се могао одржати. Прешао је на жиљење у Сплет.

Тад сам га ја, као толико година, случајно на пролазу, видио у Сплету на обали. Видио сам га у дрљцима. На њему је био онај његов стари „сплиров," излизан и мастан. У њему је нешто излазио пред Ристића, Горчанова, Андрашија. У лицу био је блијед и црн. Од ока могао се казати: да Јово Свобла гладује!

Из Сплета отишао је у Београд. Ту су га браћа заборавила. Ништа друго није сам за ж чуо: гдје је, шта ради и како живи, до свога гласа, кад је умро.

Не знам како је умро. Ја мислим да је умро у сиромаштву. У новинама српскијем и београдскијем не нађеним ни спомена о смрти ноће и дипломате бивше своге устанка. И то није довољно против мога мишљења.

Само „Глас Црногорца" јавља, да је на Цетињу држан парастос Јову Свобли. У мјесјетаку свога лијога хвале се његова постојанност и пожртвованје, скромност и мудрост у патриотскијем подвизима, и за узор се препоручују.

Ја се сад сјећам, колико је Јово Свобла радио и муке подносио за српски народ. Ја се сјећам, како ме дјететом учио: да будем поштен човјек и добар Србин!

С тога, буде ли икад суђено, да пријем домаћи, гдје његове кости почивају, питају за гроб његов и рећиту: хвала ти Јово!

Бј.

К овој дијелу успомени моје пријатеља, треба ми надоставити још, да су

[illegible] Свобла је у „Дневник Листу", у „Малцем Подлистаку", у „Новинарскијем Шаљивцима"

се и Београђани, приликом његове смрти, одужили доброме Србину посљедњим поштом. Његови пријатељи приредили су му 3 јануара парастос у саборној цркви, који је одслужио Његови Високопреосвештенство Митрополит Михајло са осам свештеника. А познате наше пјесмиње и публицисте Драгутин Илић на парастосу држао му је похвалну бесједу, коју је овако завршио:

„Од 1891 године па до своје смрти Свобла је живио овдје у Београду и свијем рећи, да је и овдје много пропатио, сиротујући са својом домаћицом и немоћно дјечом. Сиротовао је, али се никоме није тужио. Добар и скромни вјерник, био је захвалан слободној браћи, која га у своје завраше прилике; па и ако је вјера што и затражио од кога, никада није тражио за себе већ за другога. Његове су суде нијеле, али се не мијењате сада да их брише, јер је туђе брисао. А милијон суда, које пролијемо на туђом невољом, не иђе колико једна суза, коју са туђијех очију отаремо. Свобла је патио за друге, страдао је за свој народ, урадио је доволно, колико је живо и могао, а тијем се одужио својој отаџбини. Њега мене нема међу нама; за ово мученичко грудво одселила се честита душа једнога Србина, а на нама је сада, да у срцима сачувамо успомену на потрајности борца и да са топлијем молитвама, које из онога светога храма пред лице божанства узлијеју, узвикнемо: велика Србине, вјечна ти успомена међу Србима!"

Остадоше је седам нејаких синова, које је пренеруча умирући овоме стојећим пријатељима, да не допусте, да постану слугама народнијех властоља....

То је све благо што им је оставио!

Прочитајте у Гаврановићеву „Обсаду Фиренце" ону слику како је Мајавели у сиротиње умирући својим пријатељима оне сиротне постеље препоручао своје ме — па ће те у мој видјети, као је Свобла умирао....

Познао сам га о пријатељу нашега Престолонаслједника на Цетињу. Био је међу најстаријех сауčесника оног свесрпског састанка, од којих још међу нама нема Коста Јанковића, М. Димитријевића, Милана Кујунџића, што се ја спомињем. Отуда сам се неколико пута срјетао по Приморју са жарнијем патриотом, вјерно као с оцем, као с братом, као с најмилијем пријатељем. Његово благо лице, његова тиха и мудра ријеч, његово вјерна чврсто и патриотско осјећање, увијек су ми поштовање према њему улијевали, тијем више што сам се сјећао, да је Мацини једном рекао, да је за свакога политичког човјека његово мишље мјерило његова поштења.

Посљедњи пут сам се с њим састао у августу 1892 у Београду. Био је патриотскијем душом овај исти ког сам двадесет година прије познао на Цетињу. И данас се овој његовој чврсто постојаности, оном његовом несјекиромном патриотскијем одушевљењу при свом немању — дивим се, јер из мало сличнијех полазјем!

Прва глас о његовој смрти затекао ме за пријатељским трпезом на самачки Божић. Домаћину стиже депеша из Београда, и сву божићну радост узеше. Ућутасмо, свјесмо се, на први мах, на већ нијесмо представили о његовијем врлинама говорити.

И увијек ћемо се сјећати Јова Свобле као узор-патриоте!

Т.

не посљедњега читамо ово: „Иза свијех приморских вароши Котор најмање носи на себи српски карактер. Ово ви чујете на сваком кораку и често српски језик (а не онијесу са италијанским, као што по другим варошима) и право народно одијело, понајвише црногорско. Само да нема мало Котора, на знаменитој стијени фортезе с аустријским солдатима, чојеку би се чинило, да се он налази у чисто црногорској вароши. Ово се особито опажа у јутру, кад су оба пазара пуни црногораца и црногораца, који на својих врућа доносе производе своје мале земље, те им даје род тог с великим радом и муком. — Вашему новцу, што црногорци и црногорке стеку од продаје својих производа, они ту и остављају, купујући оно, чега немају дома. Због тога Котор и његова трговина имају већу корист од Црне Горе, но ова од Котора“ (стр. 24) *

У најзанимљивијем чланку описује се сва дјелова Црне Горе, кроз које је путовао, цијела свештеника са свијема излетима на Ријеку, Подгорицу, кроз Зету, на Старчево и по Скадарскомблату; а завршује се то лијепом сликом општег стања Црне Горе са сљедећим ријечима у закључку: „Фала вам браћо Црногорци, и да живи наш велики господар Његово Високочанство, краљ Никола, славан пјесмама, увраса српске литературе!“

(**Листови.**) Г. Мита Петровић, чувени наш педагог, покренуо је почетком прошле године мјесечни лист „**ПЧЕЛИЦУ**“ са овијем програмом:

Хоћемо ли, да се књижевношћу служи општем народном добру, онда је право, да се са великим плодовима упознају и користе сви слојеви народа и цијела средња народна омладина. С тога „Пчелица“ узима за дјела наших времена, приповијетки књижевника приказане одломке тако, да свали за се чини закружену цјелину, малени уз то још, да садржина буде поучна и забавна.

Српска и општа повјест; — дјела знаменитих људи у Србству и другим народима; — слике из народног живота; — путописи из наших и других крајева; — чланци из природних наука, српске књижевности и т. д. — то је по прилици посао, по коме „Пчелица“ треба сабирајући по марисним свјетићима књижевни мед за своје читаоце. Но она се задовољава не са једном књижевношћу, на приказане одломке из дјела чувених наших пјесника и приповједача. А уз све то обраћа се достојна пажња и народним умотворима, народним пјесмама, приповијеткама, и т. д.

Представивши овако такве одломке имаде „Пчелица“ ово на уму:

1. Упознавајући за рана омладину одабраним књижевним радовима, жеља јој је, да разбуди у њоји љубав према српској, те тако да у зрелом добу прегрне заљубу књигу као насушну душевну хлеб.

2. Разносећи „Пчелица“ одабране књижевне творевине у сва слојева народа, намјера јој је, да се с њима спријатељи и јестро нашег народа. Многи у нас не осјећају љубави према књижевности зато, што јој не познају њежних красота. А што се не познаје, то се, наравно, не може ни цијенити.

3. Разбудивши интерес у народу за књижевност, удариће се чврсти темељ и нашој литератури. Читалачка публика бројно ће да ојача. А тада, сигурно, књиге за народ не ће трунути по таванима, као данас.

4. Загрејавајући се народ и омладина радовима наших књижевника, сасвим ће другчије да љуби и њјеки њих и њихове заслуге. А упознавајући се басером народних умотворина, народ ће све више прије мати своме, народноме, и ослобађати се овога, што су му туђини намотали.

5. Тако ће наша књижевност пружити своју моралну, умну и народносну увјерења на масу народа много успјешније и у већем размјеру него данас.

И тако, што су по правилу ученицима народних и средњих школа читање, то жели „Пчелица“ да буде нашем народу и његовој омладини.

Овоме програму сасвијем одговара садржина прве године „Пчелице,“ гдје долазе умотвори у стиховима шљедећијех нашијех пјесника: Вл. М. Јовановића, Никоде Ј-ча (из „Пјесама и Вила“ два одломка) Стерије Поповића, Андрије Качића, Ђ. М. Утјешеновића (из „Недјеља.“) Петра Прерадовића и Змај-Јов. Јовановића; а у прози: Досит. Обрадовића, Лазе Лазаревића, Илије Вукићевића, Ч. Мијатовића, М. Ђ. Милићевића, Ник. Кеџића (из српске историје,) Стојана Новаковића, Манојл. Грбића (из историје карловачког владичанства,) Ђ. Јеро (из путописа по Италији.) Л. Ковачевића и Љуба Јовановића (из српске историје,) Митрополита Михајила (из свете Горе Атонске) и Јакова Игњатовића, даје пет одабраних народних пјесама, и тако народнијех приповједања.

Ово подужеће вриједности нашег читања ми најтоплије препоручујемо нашијем читаоцима без разлике, као прво нормсмо надмо; јер ниједној српској кући неће бити на одмет, да „Пчелица“ у њу унесе књижевни мед, што сабира по марисним свјетићима књижевни мед за своје читаоце. Но она се заборавља на лијепу књижевност, на приказане одломке из дјела чувених наших пјесника и приповједача. А уз све то обраћа се достојна пажња и народним умотворима, народним пјесмама, приповијеткама, и т. д.

Представивши овако такве одломке имаде „Пчелица“ ово на уму:

1. Упознавајући за рана омладину одабраним књижевним радовима, жеља јој је, да разбуди у њоји љубав према српској, те тако да у зрелом добу прегрне заљубу књигу као насушну душевну хлеб.

2. Разносећи „Пчелица“ одабране књижевне творевине у сва слојева народа, намјера јој је, да се с њима спријатељи и јестро нашег народа. Многи у нас не осјећају љубави према књижевности зато, што јој не познају њежних красота. А што се не познаје, то се, наравно, не може ни цијенити.

3. Разбудивши интерес у народу за књижевност, удариће се чврсти темељ и нашој литератури. Читалачка публика бројно ће да ојача. А тада, сигурно, књиге за народ не ће трунути по таванима, као данас.

4. Загрејавајући се народ и омладина радовима наших књижевника, сасвим ће другчије да љуби и њјеки њих и њихове заслуге. А упознавајући се басером народних умотворина, народ ће све више пријетати своме, народноме, и ослобађати се овога, што су му туђини намотали.

5. Тако ће наша књижевност пружити своју моралну, умну и народносну увјерења на масу народа много успјешније и у већем размјеру него данас.

И тако, што су по правилу ученицима народних и средњих школа читање, то жели „Пчелица“ да буде нашем народу и његовој омладини.

Овоме програму сасвијем одговара садржина прве године „Пчелице,“ гдје долазе умотвори у стиховима шљедећијех нашијех пјесника: Вл. М. Јовановића, Никоде Ј-ча (из „Пјесама и Вила“ два одломка) Стерије Поповића, Андрије Качића, Ђ. М. Утјешеновића (из „Недјеља.“) Петра Прерадовића и Змај-Јов. Јовановића; а у прози: Досит. Обрадовића, Лазе Лазаревића, Илије Вукићевића, Ч. Мијатовића, М. Ђ. Милићевића, Ник. Кеџића (из српске историје,) Стојана Новаковића, Манојл. Грбића (из историје карловачког владичанства,)

*) Исправка: на стр. 23 стоји, да у Котору имаде [illegible] становника а 1890 становника; ово то се односи на цијелу Боку а у Котору једва има [illegible]. Тако исто и на Цетињу (стр. 26) [illegible] [illegible] 30 [illegible] душа; [illegible] [illegible] и од 160.

ДОМАЋЕ ВИЈЕСТИ.

Цетиње, 14 јануара.

(**С Двора.**) Његова Свјетлост Престолонаслједник посјетио се синоћ из Отиља.

(**Из цркве.**) У уторак 11 о. м., као сваке године тако и ово у цркви митрополије држат је парастос за упокој душе блаженопочившега Господара Митрополита Данила Петровић Његоша. — На парастосу присуствовало је Високопреосвештени Митрополит Митрофан са мјесновијем свештенством. Црква је дубоком била пуна побожнога народа.

(**Одликовања.**) Његово Високочанство Господар наложио је одликовати: К. капетана Милуна Новова из Лијеве Ријеке, и г. Зарију Васића из Васојевића III-јем степеном Данилова реда; — г. капетана Вела Грујића из Братоножића, и госп. Јусуфа Маврића из Ушћа IV-јем: — госп. д-ра Митра Радуловића окруж. лекара у Подгорици, г. д-ра Ђура Стефановића марјеног лекара у Подгорици, г. официра Радована Секулића Брајовића, и г. Малишу Ивановића батаљонског барјактара из Пољ. V-јем степ. истога реда.

(**Вријеме.**) Почетком ове недјеље било је мало више, но смо имали сасвијем топло лијепо доба; тако је почео свијет у велике шетњавати. Данас је кишовито и студено.

Пишу нам са **Цетиња**:

Стево Божов Вукмировић преселио се у вјечност 2 јануара у шездесетој мушкој години. За вријеме рата био је међу првијема војницима, а сувише је омиљен међу народом међу најпрвијех људи у Цетињу. Стево служио је на Државне службе 20 година и вазда уредно и поштено поступао. Како за умитно тако и за вјерну службу одликован „е био орденом Данилова IV реда а тако храбром медаљом спомена ов и руским медаљом. Колико је био омиљен у народу, посвједочило се при његову погреду. Ту је била сва рјечита вашија, сувише многи пријатељи, као Цетиње, Бјеле и Б-ђелице. Било је сахрањена на жалошње народа при погребу око 1000 душа. Свима говори да мало ко може знати да се ја толико народа на једну жалост купио у Цетињу као што је ред покојнијем Стевом Б. Вукмировићем. Како његов отац и дуа ђоца тако и његови стричеви и рођаци свијема свијема који присуствоваше при погребу желјаљу вјерднијеју благодарност, јерим сатијем велику тугу ублажише.

РАЗНИЧИТО.

(**Шта треба радити кад се на сиромаше?**) Кад данас сиромаси и сјеверни вјетрови у нашим брдовитим предјелима ријетко који зима прође без људских жртава. Ту је овај мађем на путу замрзнут, овдје је тога свијет залеђен, онога донијели воду мртва из планине и т. д. Кога та несрећа задеси и нема шанса да је жив, прво је правило да се несрећнику не принесе одмах в матри нити ставља у топлу постељу, у друго Бубрашто ни у топло мјесто угријано. Ако се то учини, мразом отлушени гине без потовора. Неволника треба с мјеста пренијети замиви га у бјелово, у сјену свјежо, тако да лице остане слободно. Дошао на мјесто, гдје ће му се помаћати, скину ово дванно с њега, замоче у хладна ледене вриле или лонцуше, и гдје гдје се нађе жива велика суд ако баш, ставе га у најхладнију воду, коју треба придавати лагано од 10 до 10 минута топле воде. Кад су ноге и руке од ночке пропустиле треба уварати на врх и трбух да се изаноси дисање и у исто доба трљати сво тијело свијетом или хладним врвима. Кад се бонна почно мало мрдати и одмиђавати, избришу га добро и ставе у постељу, која не треба да је топлија од његова тијела. Не треба задјати ватру у кужини или камари сво дотле, док се тијело само не загрије до своје обичне топлоте. Чим болесник узмогне гутати, треба му дати чашицу хладне воде са мало ракије. Ако да тромост и мртвило продуни, дајте му хладне воде с оцтом и ставите намотиро с вином ракијом, помијешано с водом. Нађа нађа имати на уму, да међу свима несретним случајевима, као што је удар грома, асфисија угљеном киселином и т. д. замрзнутост даје најмање изгледа на оздравлење и макоа 10 до 15 ура приваде смрти.

(**Дуван убија бацеле.**) Талијански научњак Тасинари, написао је књигу, у којој доказује, да никотин убија бацеле. Већ је кемичар проф. Вернице примјетио приликом посјеле колере у Хамбургу, да су за дан ототинама обољели, да се заразе не лиједа радника у фабрици дувана, те је навео на тога, да је то због никотог чанмиса. Да би се увјерио, извадио је цигару од осмог листова од дувана, које је прије тога замочио у раствор солиричних бацила. За тим је оставио цигару у фуруну, која је толико била врућа, колико је потребно за развијање бацила. Примјетио, да се бацили не само не развијају и умножавају, него штета нашо усмну. Тасинари је продужио те покушаје, или тако, да види да ли и дим од цигаре убија бацеле. И на ово питање је добио позитиван одговор, те је тако пушење, по ово, корисна ствар.

(**Пучанство Русије.**) Службено се објелодањује резултат пучког пописа од 1 јануара 1897. Пучанство Русије имадоше је тога дана 119,062,760 душа. Пучанство се овако дијели: у 50 губернија европске Русије станује 89 милијуна, у Сибирији 4.75 мил., у средњој Азији 6.1 мил., у Финској 2.38 мил. душа. У задње три године умножило се је пучанство за 6 мил. душа.

(**Зима у Италији.**) Задњих дана особито 1 2 и 3 мј. владала у горњој италској градовима велика зима без снијега. Вегетација је на многим мјестима јако оштећена. У Милану и Венеција било је још 4 о. мј. 8, у Падови и Болоњи 10 у Туриму 15 степ. К. испод нимпнице. Услијед ова нагле промјене температуре у тој доба стала се је силно ширити инфлуенца, од које је у Торину, Милану Венеција обољело по 30.000 особа.

ТЕЛЕГРАМИ „БЕЧКОГ КОР. БИРА“.

РИМ, 8 јануара. — Генерал Хајн наредио распуштање осмијех удружења бунтовничкијех. Синоћ жељезнички влак на Понтремоли у Сјеверној Италији ударио је на велику стијену, што је била обваљена на гвоздени пут. Три вагона су оштећена. Нијо нико рањен. У Сицилији тишина шљедује. Свиједи јављуваниње грађана.

БЕЧ, 9 јануара. — Примљено је Краљ Милан и наставио је пут у Србију.

БИОГРАД, 9 јануара. — Чекао се Пашић. Централни одбор радикалне странке састаће се довечер, да се саслушује, што да се ради према плану, што се Краљу приписује.

БИОГРАД, 10 јануара. — Грујић је јутрос дао оставку кабинета, која је мотивирана доласком Краља Милана. Милан је стигао у подне. Краља је дочекао, с њим се пољубио, и пошли су заједно у двор. „Одјек“ јавља да је Краљ позвао преставнике свију три странака послије подне. Варош је мирна. Да се стане на пут нередима трупе су консигнирани.

БИОГРАД, 11 јануара. — Преговори са радикалном странком нијесу успјели. Странка либерална и напредна претресају питање о коалицији. Тврди се да напредна странка одбија коалицију. Конференција либерална слиједи.

РИМ, 11 јануара. — Отворање камара је одложено до 20 фебруара.

БИОГРАД, 12 јануара. — Авакумовић није успио да састави кабинет. Министар на бечком двору Симић примио се да састави кабинет.

РИМ, 12 јануара. — Мир свиједа у Мисе и по свој Сицилији.

БЕРЛИН, 12 јануара. — Јучер је Цар послао по свом адјутанту честитање Бисмарку поводом његовог оперативног упућа инфлуенце и ботиду старог вина. Бисмарк је захвалио и рекао да ће се представити Цару у Берлину.

БИОГРАД, 12 јануара. — Оставка Грујићева кабинета примљена. Нови кабинет је састављен: Симић предсједник, спољашњост и interim финансе; генерал Здравковић грађевине; Светомир Николајевић унутрашњост; пуковник Милован Павловић рат; професор Лозанић трговину и привреду; проф. Андра Ђурђевић правду и привремено просвјету.

БИОГРАД, 13 јануара. — У скупштинској сједници Симић је рекао програм нове владе, која је састављена од странака. Виђе изнад свијех странака и држаће се пријатељски према свијема државама. Симић је хтио прочитати Краљев указ, који затвара засједање скупштинско, али му није допустила велика узбуна. Послије прочитања министри су се удаљили и сједница се дигла у великом узбуђењу, с усклицима: живио Краљ!

БЕРЛИН, 13 јануара. — Бисмарк долази овдје сјутра. Одочинуће у двору.

БЕРЛИН, 14 јануара. — Бисмарк данас долази. „Гајхсанцајгер“ оглашен је да изјави да је мисија царског адјутанта Молтке у Фридрихеру потекла иницијативом личном самог Цара.

ПАРИЗ, 14 јануара. — Касациони суд одбио је признати Вебана. Казимир Перије позивмо 420000 у име накнаде убијенијех Италијана у Егморту. Камара је примила без расправе предлог, који продужује на пет година мјесновити суд у Египту.

КОПЕНАГЕН, 14 јануара. — Говори се да се вјерида Велика Кнегиња Ксенија са Великијем Кнезом Александром Михајловићем.

ОГЛАС.

ПОЗИВ на куповину Срећака I класе 7 га кола краљ. срп. држ. класе Лутрије, за припредне цијене, прво изучене биће 10 јануара 1894 год.

Од 30.000 Срећака има 15.000 добитака.

Главни погодци, **150.000. 75.000. 50.000 40.000. 35.000. 30.000. 25.000. 20.000. 15.000. 10.000.** и т. д.

Цијена Срећкама:

(1/1) мјесто	стаје	24 динара
(1/2) половина	„	12 „
(1/4) четвртина	„	6 „
(1/8) осмина	„	3 „

Подписати продају моје срећке и под гарантијом биће извјешћа, као и план извлачења слијеђено играчима на захтјев бесплатно. За тачну и солидну услугу јамчимо

Мордохај Кеан и Син

[illegible] краљ. срп. трг. класе Лутрије

(10—10) Београд.

Уредник Др. А. Томановић. Издавалац Држ. Штампарија. У кн. прног. државној штампарији.